

Художня Прага

Коли ви виходите з Вільсонового вокзалу на широкий, дзвінкий від трамваїв Гуверів проспект, з перших же кроків ви стикаєтеся з художнім життям Праги. Яскравосиній плакат з крилатим левом і переплетеними лаврами запрошує вас на ювілейну виставку художника Вацлава Шпала, другий, трохи менший, пропонує ознайомитися з роботами Еміля Філи, третій — з акварелями і малюнками Карела Сволінського.

Шпала, Філа, Сволінський — незнайомі вам прізвища...

Та минає день, другий, третій, і ви поступово увіходите в курс художнього життя Праги. Ви бігаєте з виставки на виставку, — а їх не менше як десяток по різних кінцях міста, — і перед вами, мов у калейдоскопі, миготять незліченні портрети, пейзажі з гостроверхими церквами, гори фруктів, овочів, голі тіла. Книшені ваші набито проспектами й каталогами. Увечері, донебудь «У тигра», у старовинній з задимленими готичними сволами пивниці — ви сидите серед празьких художників, за незмінним кухлем пива, і вам стає зрозуміло, що митці Праги після майже шестирічного поневолення й живогіння під німецьким чоботом працюють тепер, як цілою напружено, захоплено, багато шукають, багато виставляються і нетерпля-

че й зацікавлено ждуть оцінки глядача, особливо, коли він прийшов звідти, зі Сходу.

Пройдімося по кількох виставках. Найближча — «Об'єднання художників». Виставка зветься «Революційна Прага». Присвячена вона п'яти пам'ятним для всієї Чехословаччини дням травневого повстання 1945 року.

Маленькі, розвішані по стінах квадратика ватману — малюнки олівцем, тушшю, акварелі, сепії, рідше олія. «П'яте травня, дванадцять тридцять», «Будуйте барикади!» Ярослава Поконого, «Сьоме травня 1945 року» О. Чихелка, «Недобитки німецької слави», «Вхід Червоної Армії до Пардубіце» Ф. Даниелка... Це не картини, це живий гремливий репортаж, окремі нариси, типаж, сценки, часто експресіоністичні, іноді натуралістичні, але завжди очевидні і правдиві. Такі роботи, як серія малюнків Йозефа Калерабека — «Революційні дні Праги», або літографії Йозефа Холлера, або окремі роботи Ф. Даниелка запам'ятовуються надовго.

На цій виставці демонструють свої роботи 26 графіків. Вона, мабуть, найцікавіша, і не тільки тематикою, в усій Празі. У ній — життя, справжнє хвилювання, подих дня і в той же час — велика культура, майстерність, знання матеріалу. Ніде форма, часом навіть вишукана, не закриває змісту. Не так часто це тут буває. На інших, наприклад, виставках... Проте, ходімо далі — побачимо самі.

Три невеликих зали. На стінах натюрморти, пейзажі. Натюрморту більше. Яблука, овочі, нариси, знову овочі, знову яблука, на цей раз уже на тарілці, знову нариси. Мимомолі згадуєш Сезанна.

Це — виставка одного з найвидатніших чеських художників Вацлава Шпала — шестидесятиріччя якого відзначає

художня Прага. Понад півсотні робіт, виконаних з 1906 року до наших днів Велика майстерність, безперечно почуття форми, кольору, але... якось лишається до всього цього байдужий — дуже їх багато, цих яблук, та і трудно сказати, які це з них зроблені в дев'ятому щостому, а які в сорок п'ятому році...

Ідемо до другого салону. Зал спілки художників імені Манеса. На стінах роботи Еміля Філи 1938—39 років. Досі вони ще не виставлялися ніде. Величезні, яскраві композиції. Олія, акварель, туш, олівець — усе разом на одному полотні. «Бій коня з левом», «Бій лева з биком», «Бій двох коней», «Кінь, переможений левом»... Палаючочервоне, сліпучожовте, сине, зелене, чорне, щось переплітається, стикається, звивається, кричить, несеться.

Вя довго стоїте й дивитесь. Потім зазираєте в гарненьку брошуру, що продається тут же біля входу: «...художники ніби перербачав події наступних страшних років...»

Знову дивитесь на картину. Може, справді передбачав, але без брошури це важко збагнути, і ви без особливого жалю виходите і з цього салону.

У двох кварталах звідси виставка пейзажу. Може, саме експоновані тут роботи найближчі для нас — радянських людей, коли не рахувати шукачів «Революційної Праги». В пейзажах Фрагішека Харвата, офортах і малюнках Карела Габрієля («Інтимна Прага»), в неопозбавлених впливу того ж Сезанна роботах Бедріха Мудроха, або в виставці картин Ото Матушека «Югочеська країна» — в усіх них відчуття чеської природи, такої м'якої, ласкавої, доброзичливої, неповторна чарівність пражьких вулиць, завулків, безладдя колочючих дахів, неонових реклам і позолочених куполів. В цих пейзажах, здебільшого імпресіоністичних, часто навіть етюдних, багато настрою, локальності, чарівної мінущості.

Правда, є і інший пейзаж. У роботах Р. Ландера, І. Настовпіла, М. Галімберті, З. Кремлички, І. Шестака менше простоти, і виразності, більше надуманості. Мазок заради мазка, вдало знайдена пляма, одверто композиційно задумані й розміщені деталі. Важко позбутися враження, що пейзаж зроблено в ательє, що натура в ньому — лише привід для ху-

дожника створити якусь лінійну або кольорову композицію на певну тему...

І це використання природи лише як приводу, як поштовху для дальших експериментів художника почувається трохи не в усіх видах і жанрах образотворчого мистецтва. Почувається це і в роботах Б. Урбана — художника великого діапазону, що охоплює пейзаж, портрет і навіть картину (правда, в останніх його портретах накреслюється вже певний потяг до реалізму), і у талановитого Ніколая Родіонова, який іде шляхом, коли можна так сказати, експресіоністичного примітивізму, і в дуже цікавого художника Карела Сволінського. Виставка його робіт «Танок» вражає справді віртуозною технікою акварелі і блискучою передачею руху. Динамічні пружні лінії, насичений, сміливо взятий колір, складні ракурси і повороти. Художник чудово схоплює і передає на папері красу руху в усіх його відмінах, пластику, суть танцю. Але інших завдань у художника нема — вони його не цікавлять.

Взагалі обмеженість завдань, які ставлять перед собою художники, — лише рух, або лише настрої, або лише композиція, — характерна для більшості чеських митців, і, треба віддати їм належне, справляються вони з цим завданням часто блискуче.

Але картин, цікавих задумом, насичених змістом, картин, що показують життя країни, її історію, побут, події, — ви в Празі тепер не знайдете. В кращому разі побачите окремі влучні малюнки (наприклад, графічні роботи Седлячека) чи здебільшого експресіоністичні, напівабстрактні сцени тяжких днів німецької окупації, але більше усього — квітів, фруктів, портретів невідомих, виконаних в яскравій «французькій» манері.

Чехословацьке довоєнне мистецтво було під певним впливом «французів». Захопившись питаннями чистої форми, воно втратило зв'язок з великими реалістичними традиціями, з засновниками чеського національного мистецтва Манесом і Алешом, втратило зв'язок з народним мистецтвом, з дійсністю і обернулося на камерне, замкнене, формально вишукане мистецтво для небагатых.

І все ж певелом, потяг до чогось нового, свіжого, почувається. Яскравий доказ — виставка «Революційна Прага». І не тільки це. Першою у визвольній

Празі була виставка робіт Кукрніксіів, що мала великий успіх.

— Нічого подібного за гостротою думки і виключеністю форми ми досі не бачили в карикатурі, — одногласно кажуть художники і додають: — От добре було б, якби не тільки радянські карикатуристи, а й живописці, графіки, скульптори виставили свої роботи у нас, а ми б свої повезли до Києва, до Москви.

Цей потяг до Москви, Києва, всього радянського, російського, українського, до великого мистецтва, що має ім'я — реалізм, дуже симптоматичний. Цей потяг і інтерес безперечно вилиються в конкретні форми творчого контакту — в обмін публікаціями, в організацію виставок. Перший крок, до речі, вже зроблено. Одна з найбільших художніх спілок Праги «Єднота витварних умельцу Пуркіне» недавно подарувала Спілці радянських художників України альбом офортиів Карела Габрієля «Інтимна Прага» і збірку фоторепродукцій останніх робіт митців, об'єднаних спілкою. Будемо сподіватися, що інші спілки теж ознайомлять українських художників з своїми роботами.

До речі про спілки. Єдиної, як у нас, творчої спілки, що об'єднувала б всіх художників, у Чехословаччині немає. Є окремі товариства художників однакового приблизно напрямку, по п'ятдесятсто осіб. Основна мета їх — організація періодичних виставок своїх учасників.

Всього таких товариств у країні — вісімнадцять. Найвидатніші з них у Празі — імені Манеса, імені Пуркіне, імені Алеша, імені Голлара (графіки), імені Марольда, «Бесіда», «Об'єднання художників». Такі ж товариства є і в провінції — в Брно, Оломоуце, Моравській Оставі, Чеських Будейовицах, Ліберці, Пардубіце, Пльзні і Братиславі. Спеціальна спілка об'єднує жінок-художниць. Більшість цих спілок до війни мала свою спеціальну періодичну літературу, випуск якої в найближчому майбутньому вілновлюється.

Художня Прага живе зараз повним, цікавим життям. Свіже мистецтво, що спирається на життя, пустило вже свої паростки. І ми знаємо, що воно, зрозуміле всім, а не тільки обраним, зміцніє, розвіється й буде гідне народу, що пролив свою кров за свободу і незалежність своєї батьківщини.

В. НЕКРАСОВ.